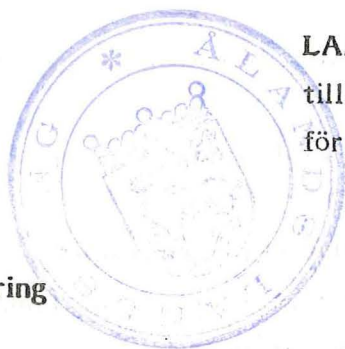

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING
till Landstinget med förslag till grundskollag
för landskapet Åland.

Allmän motivering

Bestämmelser om grundskolan och dess verksamhet finns i följande författningar: landskapslagen om grunderna för skolväsendet (28/70), landskapslagen om folkskolväsendet i landskapet Åland (23/58), landskapslagen angående tillämpning av lagen om tjänsteinnehavarnas vid grundskolan avlöning och pension samt om familjepension efter dem (37/72) samt grundskolförordningen för landskapet Åland (28/76). Denna uppdelning på ett stort antal författningar kan enligt landskapsstyrelsens mening inte anses tillfredsställande ur bland annat rättssäkerhetssynpunkt. En stor del av den gällande lagstiftningen är föråldrad.

Landskapsstyrelsen tillsatte den 22 oktober 1982 en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till ny grundskollag. Kommittén avgav sitt betänkande den 2 december 1985 (publicerat i ÅUS nr 1985:5). Över betänkandet har stadsstyrelsen, kommunstyrelserna, högstadiedistriktet samt Ålands lärarförening r.f. beretts tillfälle att yttra sig.

Landskapsstyrelsen föreslår att samtliga ovan nämnda författningar upphävs för att ersättas av en grundskollag för landskapet Åland. Landskapsstyrelsen har för avsikt att inta närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av lagen i en grundskolförordning för landskapet Åland.

Detaljmotivering

1 kap. Grundskolans uppgift och uppbyggnad

1 §. Förutom den rent kunskapsförmedlande uppgiften skulle i grundskolans målsättning ingå att fostra eleverna till goda samhällsmedborgare och ge dem särskilda insikter inom de områden som nämns i paragrafen. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelsen i 1 § landskapslagen om folkskolväsendet, nedan kallad folkskollagen.

2 §. För att poängtera att grundskolans elever inte är någon enhetlig grupp betonas i paragrafen vikten av att undervisningen särskilt beaktar varje elevs mognad och förutsättningar.

3 §. Grundskolan skulle som för närvarande vara uppdelad på tre stadier vart och ett omfattande tre årskurser.

I 2 mom. föreslår landskapsstyrelsen en bestämmelse som skulle göra det möjligt för elev som önskar fördjupa eller komplettera sina kunskaper att få grundskolundervisning även under ett tionde skolår. Undervisningen skulle i sådant fall följa de bestämmelser som föreslås gälla för undervisningen på högstadiet. Det skulle vidare vara möjligt att i grundskola med lågt elevantal ordna förskolundervisning för barn som ännu inte är läropliktiga. För sådan verksamhet skulle erfordras tillstånd av landskapsstyrelsen.

4 §. Enligt nu gällande bestämmelser i 17 § grundskolförordningen ges specialundervisning i hjälpskola eller hjälpklass. Enligt landskapsstyrelsens mening bör verksamheten sammanföras under den gemensamma beteckningen specialundervisning.

2 kap. Skyldighet att ge grundskolundervisning samt distriktsindelning

5 §. Samtliga läropliktiga barn skulle enligt förslaget vara berättigade att få grundskolundervisning eller undervisning som motsvarar grundskolans. Kommunernas skyldighet att ordna undervisning för barn med behov av specialundervisning skulle således utökas.

6 §. Bestämmelserna överensstämmer i sak med bestämmelserna i 17 § folkskollagen.

7 §. Den nu föreslagna bestämmelsen i 1 mom. innebär en kodifiering av gällande praxis. Skola skulle dock, enligt nu föreslagna 2 mom., kunna förlägga en del av undervisningen utanför det egna distriktet. Så skulle t.ex. en skola med litet elevunderlag kunna förlägga kostnads- eller resurskrävande undervisning vid skola i annat distrikt.

8 §. Enligt bestämmelserna i 33 § folkskollagen är den som upprätthåller sjukhus skyldig att se till att de läropliktiga elever som vårdas där får undervisning. Denna skyldighet skulle överföras till den kommun där sjukhuset är beläget men undervisningen bekostas av elevens hemkommun.

3 kap. Förvaltning

10 §. I varje kommun skulle liksom enligt gällande bestämmelser finnas en skolnämnd som har det övergripande ansvaret för skolväsendet i kommunen.

11 §. Enligt 20 § 1 mom. landskapslagen om grunderna för skolväsendet skall kommunens fullmäktige utse minst sex och högst tolv medlemmar i skolnämnden. Av medlemmarna skall två, i undantagsfall en, tillhöra lärarkåren vid kommunens skolor. Landskapsstyrelsen föreslår att av skolnämnds medlemmar en skall tillhöra lärarkåren och en lärarkåren eller den övriga personalen vid kommunens skolor. I övrigt överensstämmer den föreslagna bestämmelsen i sak med gällande bestämmelse.

12 §. Landskapsstyrelsen skulle enligt förslaget kunna sammankalla skolnämnd för att behandla visst ärende. Vid skolnämndens möten har företrädare för landskapsstyrelsen rätt att närvara och yttra sig. Denna bestämmelse bör dock inte anses innebära någon skyldighet för skolnämnden att särskilt kalla landskapsstyrelsens företrädare.

13 §. Enligt 22 § landskapslagen om grunderna för skolväsendet skall det i varje kommun finnas en skolsekreterare med uppgift att övervaka skolorna i kommunen, bereda ärenden i skolnämnd samt verkställa skolnämndens beslut. Det har framkommit att titeln "skolsekreterare" skapat missförstånd framförallt för personer utanför skolan och att titeln "skoldirektör" på ett bättre sätt klargör att tjänstemannen befinner sig i arbetsledande ställning direkt underställd skolnämnden. Av denna anledning föreslår landskapsstyrelsen att möjlighet skulle finnas att inrätta tjänst som skoldirektör.

Bestämmelsen i 3 mom. överensstämmer i sak med bestämmelse i rikslagstiftningen.

14 §. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar bestämmelsen om kommunal folkskolstadga i 20 § folkskollagen.

15 §. Landskapsstyrelsen skulle enligt den föreslagna 5 § 2 mom. av synnerliga skäl kunna ålägga kommuner att samarbeta för att anordna undervisning. I sådant fall finns ett stort intresse av att kommunerna har stadgor som i väsentliga delar överensstämmer med varandra. Landskapsstyrelsen skulle i händelse av olikheter i skolstadgarna kunna utfärda de bestämmelser som är nödvändiga för att samarbetet skall fungera.

16 §. Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelserna i

18 § landskapslagen om grunderna för skolväsendet.

17-23 §§. Enligt bestämmelsen i 23 § landskapslagen om grunderna för skolväsendet skall i högstadieskola finnas ett grundskolråd. För att uppnå ett mer decentraliserat beslutsfattande föreslår landskapsstyrelsen att där det finns fler än en skola i kommun skulle skolorna ha en direktion underställd skolnämnden.

25 §. Eleverna på högstadiet skulle utse ett elevråd. Genom arbetet i elevrådet görs eleverna på högstadiet delaktiga i skolarbetet och stimuleras samtidigt till ansvarstagande. Landskapsstyrelsen har, bland annat mot bakgrund av elevernas mognad, inte funnit det berättigat att införa elevråd på låg- och mellanstadiet.

26 §. Grundskola skulle, liksom enligt gällande bestämmelser, ha en föreståndare. Om elevantalet överstiger vissa i paragrafen nämnda gränser skulle föreståndaren ha rektors titel. Lagtekniskt innebär denna lösning att vad som framdeles sägs om föreståndare i förekommande fall gäller även för rektor. Motsvarande skulle gälla även vad beträffar biträdande rektor respektive biträdande föreståndare.

4 kap. Arbetstid och undervisning

29 §. Grundskolans läsår skulle, liksom enligt gällande bestämmelser, omfatta tiden från den 1 augusti till den 31 juli.

30 §. Grundskolans läsår skulle omfatta 190 arbetsdagar. Landskapsstyrelsen skulle enligt förslaget fastställa dag för arbetsårets början och slut liksom antalet lov dagar och skollovens placering. Denna bestämmelse överensstämmer i sak med bestämmelsen i 4 § folkskollagen, sådan den lyder ändrad den 12 februari 1985 (11/85).

31 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om grundskolans undervisningsspråk. I anslutning till dessa bestämmelser har landskapsstyrelsen funnit det berättigat att nämna även teckenspråket som är ett värdefullt hjälpmedel vid undervisningen för hörselskadade elever.

32 §. Undervisningen i grundskolan skulle liksom enligt 2 § 2 mom. gällande grundskolförordning, i princip även vara öppen för allmänheten. Upprätthållandet av denna princip får dock inte inverka menligt på undervisningen. Om arbetsron i skolan störs på grund av den nu föreslagna bestämmelsen skulle skolans föreståndare ha

möjlighet att för kortare tid inskränka allmänhetens tillträde.

33 §. På grundskolans låg- och mellanstadium har undervisningen i princip samma innehåll för alla elever. Först på högstadiet skulle tillvalsämnen införas. Om det av vissa orsaker inte skulle gå att realisera elevens val av tillvalsämne skulle skolan, efter att ha hört vårdnadshavare, kunna byta ut det valda ämnet mot ett annat. Skolorna bör dock alltid inom rimliga gränser sträva efter att tillgodose elevens val.

Bestämmelsen i 3 mom. överensstämmer i sak med bestämmelsen i 12 § landskapslagen om grunderna för skolväsendet.

34 §. Enligt bestämmelserna i den ovan föreslagna 9 § ankommer den allmänna ledningen av och tillsynen över grundskolan på landskapsstyrelsen. I denna uppgift bör även anses innefattas att anta läroplan och meddela anvisningar för undervisningen.

35 §. Det föreslagna 1 mom. innebär inte, jämfört med bestämmelserna i 10-12 §§ gällande grundskolförordning, några förändringar i sak.

Det föreslagna 2 mom. innehåller bestämmelser om språkundervisningen på mellanstadiet. Det har framkommit att ett argument för att inleda undervisningen i engelska först i årskurs fyra är läromedelssituationen. Landskapsstyrelsen anser att, även om svårigheter förekommer med att ordna läromedel till årskurs tre, detta inte är den avgörande frågan vid undervisning på denna nivå. De vinster som uppnås vid en tidig start på undervisningen bör anses uppväga nackdelarna med att i vissa fall undervisa utan att använda läroböcker. Om undervisningen i engelska inleds i årskurs tre bör inte undervisningen i nästa språk inledas omedelbart året därpå.

Landskapsstyrelsen anser det vara av vikt att språkundervisningen på låg- och mellanstadiet inleds samtidigt i alla åländska grundskolor. Bestämmelsen i 35 § 3 mom. självstyrelselagen, enligt vilken undervisning i annat språk än svenska inte får ges utan vederbörande kommuns samtycke, måste dock beaktas.

Språkundervisning som tillvalsämne på högstadiet skulle anordnas från årskurs sju i finska och från årskurs åtta i tyska, franska eller ryska språken. Övriga tillvalsämnen på högstadiet skulle vara merkantila ämnen, vari ingår bland annat ekonomi, samt teknik, ADB, konst eller "andra ämnen som ingår i grundskolans uppgifter". Formuleringen har valts för att möjlighet skulle finnas för eleverna att inom vissa ramar välja andra tillvalsämnen.

36 §. Enligt 13 § 2 mom. gällande grundskolförordning skall för varje skola läroplan uppgöras en årsplan. Landskapsstyrelsen föreslår benämningen "arbetsplan", vilken term

tydligare än "årsplan" torde utvisa att det är en plan för hur arbetet i skolan skall bedrivas. I arbetsplanen skulle ingå bestämmelser om hur skolans timresurs skall fördelas mellan de olika läroämnena och annan med skolans uppgift överensstämmande verksamhet, bestämmelser om lärarnas och timlärarnas arbetsmängd, föreståndarens undervisningstimmar, bestämmelser om eventuell undervisning som ges utanför skolan, varmed avses bland annat lägerskolverksamhet, samt bestämmelser om arbete i elevklubbar.

37 §. Bestämmelserna om uppgörande av arbetsplan överensstämmer i sak med bestämmelserna i 14 § gällande grundskolförordning om uppgörande av årsplan. En skillnad ligger dock i det förhållandet att årsplan skall fastställas av skolinspektören, medan det för arbetsplan vore tillräckligt att tillställa den landskapsstyrelsen för kännedom. Detta förhållande sammanhänger med det mer decentraliserade beslutsfattande som är inbyggt i timresurssystemet.

38 §. Landskapsstyrelsen skulle, liksom enligt 15 § gällande grundskolförordning, besluta vilka läroböcker och andra därmed jämförbara läromedel som skulle få användas i undervisningen.

39 §. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelsen i 29 § gällande grundskolförordning.

5 kap. Läroplikt

40 §. I Finland tillämpas, enligt bestämmelser i 80 § regeringsformen, en allmän läroplikt. Bestämmelser om omfattningen av den allmänna läroplikten tillkommer rikets lagstiftningsbehörighet. De nu föreslagna bestämmelserna i 1 och 2 mom. föreslås intagna med stöd av 14 § 4 mom. självstyrelselagen och överensstämmer således med bestämmelserna i rikets grundskolelag.

42 §. Bestämmelsen om när läroplikten skall anses vara fullgjord är uppgjord i enlighet med de principer som uppställts i motiven till 40 §.

43 §. Bestämmelsen om elvaårig läroplikt överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelse i rikets grundskolelag.

44 §. Undervisning för hörsel- och synskadade elever skulle anordnas genom

landskapsstyrelsens försorg. Landskapsstyrelsen har inte funnit det ändamålsenligt att i detalj reglera undervisningens innehåll utan har i stället föreslagit att bestämmelserna i tillämpliga delar av rikslagstiftningen skall gälla.

45 §. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelsen i 34 § 1 mom. gällande grundskolförordning.

46 §. Bestämmelserna överensstämmer i sak med bestämmelserna i 34 § 2 och 3 mom. gällande grundskolförordning.

47 §. Vid sjukdom eller annat förhinder skulle det ankomma på vårdnadshavare att utan dröjsmål hos klassläraren, klassföreståndaren eller skolans föreståndare meddela om orsaken till att eleven uteblivit. Denna bestämmelse, liksom bestämmelserna i paragrafen i övrigt överensstämmer i sak med bestämmelserna i 37 § 1 och 2 mom. gällande grundskolförordning.

Det är elevens vårdnadshavare som ansvarar för att eleven fullgör sin läroplikt. Skolnämnden skulle därför som första åtgärd uppmana vårdnadshavare att fullgöra sin skyldighet. Som slutlig åtgärd skulle skolnämnden, enligt en i 85 § föreslagen bestämmelse, kunna förelägga vårdnadshavare vid vite att fullgöra sin skyldighet.

6 kap. Rätt till skolgång

48 §. Läroplikten motsvaras av en rätt till skolgång för eleven. Bestämmelser om detta finns i 35 § gällande grundskolförordning och i 37 § folkskollagen. De bestämmelser som föreslås i paragrafen överensstämmer i sak med dessa.

Rätten att i särskild examen avlägga prov över grundskolans lärokurs eller del därav fastslås i 41 § gällande grundskolförordning. Enligt förslaget skulle landskapsstyrelsen i dessa fall meddela särskilda anvisningar.

49 §. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelserna i 35 § gällande grundskolförordning.

50 §. Kommun skulle om särskild orsak föreligger - som exempel kan här nämnas svårigheter att ordna skolskjuts till den skola till vilken eleven egentligen hör - kunna bestämma att elev under ett eller flera läsår skall gå i någon annan av kommunens skolor.

51 §. Elev skulle av särskild orsak kunna beviljas ledighet från skolgång. Landskapsstyrelsen konstaterar att ledigheter av detta slag är särskilt koncentrerade kring påsk- och vinterloven. Medveten om att avbrott i skolarbetet alltid har negativa följdverkningar på studierna, har landskapsstyrelsen dock, med en rekommendation om viss restriktivitet i tillämpningen, funnit det skäligt att medta bestämmelsen. Som skrivningen antyder innebär ledigheten endast ett befriande från elevens skyldighet att närvara i skolan. Eleven förutsätts vid en dylik ledighet på eget initiativ läsa in de kunskaper som under hans frånvaro förmedlats i skolan.

7 kap. Elevernas skyldigheter

52 §. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelserna i 44 § folkskollagen.

53 §. För elev som avstängts från skolans undervisning skulle åtgärder sättas in som syftar till att återanpassa eleven till skolan. Undervisning skulle även kunna anordnas i syfte att förhindra att eleven under avstängningen kommer alltför långt efter i skolarbetet. Bestämmelsen innebär att kommunens ansvar utsträcks jämfört med vad som för närvarande gäller.

8 kap. Understöd till eleverna

54 §. I paragrafen fastslås en av grundskolans hörnstenar; principen att alla barn har rätt till en kostnadsfri grundutbildning.

55 §. Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelserna i 45 § gällande grundskolförordning.

56 §. Enligt gällande bestämmelser skall elever i låg- och mellanstadiet som har mer än fem kilometers skolväg erbjudas skolskjuts. För elever på låg- och mellanstadiet kan en skolväg på fem kilometer erbjuda åtskilliga faromoment. Landskapsstyrelsen föreslår därför att gränsen för när skolskjuts skall ordnas för dessa elever skulle sättas till tre kilometer. I paragrafen ingår även en bestämmelse, enligt vilken skolskjuts skulle kunna ordnas även i andra fall. Landskapsstyrelsen konstaterar att det åter i vissa fall, i stället för skolskjuts, kan bedömas tillräckligt om någon ledsagar eleven till och från skolan.

57 §. Om det i något fall skulle visa sig oändamålsenligt att anordna skolskjuts skulle kommunen vara skyldig att anordna avgiftsfri inackordering för eleven. I termen inackordering ingår såväl kost som logi.

58 §. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelserna i 72 § gällande grundskolförordning.

9 kap. Grundskolans anställda

63 §. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelsen om kommunala tjänstemän i 52 § kommunallagen för landskapet Åland.

10 kap. Fastigheter och lösöre

78-81 §§. De föreslagna bestämmelserna överensstämmer i sak med bestämmelserna i 10-12 §§ folkskollagen.

82 §. Landskapsstyrelsen har funnit det skäligt att ledig bostad i grundskola i första hand skulle upplåtas den till föreståndare eller lärare som har tjänst inom kommunen. Denna bestämmelse skulle, särskilt i skärgårdskommuner, kunna bidra till att underlätta rekryteringen av nya lärare.

11 kap. Särskilda bestämmelser

83 §. I 74 § gällande grundskolförordning finns bestämmelser om fritidsverksamhet för ungdomar som avslutat grundskolan. Skolan skulle således liksom för närvarande åläggas ansvar för de elever som slutat skolan och särskilt för de elever som fått specialundervisning.

84 §. I paragrafen föreslås en sedvanlig sekretessbestämmelse. Ett gott samarbete mellan hem och skola förutsätter, särskilt i ett litet samhälle, att förhållanden rörande elevens skolgång kan diskuteras fritt och att båda parter i dessa frågor kan lita på den andres diskretion. Bestämmelsen är dock inte avsedd att hindra lärare från att utnyttja den erfarenhet kollegerna inom skolan har. Ett sådant samarbete fungerar redan i skolorna och bidrar i hög grad till att problemen får en allsidig belysning och därmed kommer närmare sin lösning.

85 §. Läroplikten innebär primärt en skyldighet för elev att "gå i skolan". Ansvaret för att eleven fullgör sin läroplikt åvilar dock elevens vårdnadshavare. Landskapsstyrelsen har övervägt eventuella åtgärder och sanktioner mot vårdnadshavare som brister i detta ansvar. Det har konstaterats att bötesstraff bör anses otidsenligt och i vissa fall oförenligt med den anda av konstruktivitet och samarbete mellan hem och skola som föreliggande förslag bygger på. Landskapsstyrelsen har likväl konstaterat att en avsaknad av dylika sanktioner kunde tolkas som en uppmjukning av läroplikten.

Nu gällande rätt i landskapet, i riket och i Sverige är i korthet följande: enligt 37 § grundskolförordningen för landskapet Åland skall skolnämnden göra anmälan hos socialnämnd eller allmänna åklagaren om skolplikten inte fullgörs. I 89 § av rikets grundskolelag kan vårdnadshavare ådömas böter för "försummad tillsyn över läropliktig" samt "hindrande av läropliktsfullgörande". I Sverige innehåller den gällande skollagen, liksom det förslag till ny skollag som ingår i proposition 1985/86:10, bestämmelser som ger möjlighet till vitesföreläggande i fall då eleven inte fullgör sin läroplikt. Vid en jämförelse mellan dessa system har landskapsstyrelsen kommit fram till att det senare är att förorda. Vitesföreläggandet bör anses mer effektivt än ådömande av straff vid de försummelser som här kan komma i fråga. Föreläggandet bör tillgripas först då andra åtgärder från skolans sida är verkningslösa. Enligt landskapsstyrelsens bedömning är redan föreläggande av vite i allmänhet en så kraftfull åtgärd att utdömande av det åsatta vitet sällan eller aldrig torde komma att aktualiseras.

86 §. I 10 kap. gällande grundskolförordning finns bestämmelser om försöksverksamhet inom grundskolan. Landskapsstyrelsen konstaterar att det är genom försöksverksamheten som många av de verksamhetsformer som idag upplevs som självklara har tillkommit och föreslår således fortsatta möjligheter till försöksprojekt inom grundskolans ramar och vid införande av alternativa skolformer.

87-95 §§. De föreslagna paragraferna innehåller bestämmelser om ändringssökande. Bestämmelserna överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i rikslagsstiftningen.

96 §. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelserna i 29 och 30 §§ landskapslagen om grunderna för skolväsendet.

12 kap. Ikraftträdelsebestämmelser

98 §. Genom lagen skulle nu gällande bestämmelser om grundskolan upphävas. De

beslut och särskilda anvisningar som landskapsstyrelsen utfärdat i stöd av de upphävda bestämmelserna skulle fortfarande tillämpas tills dess landskapsstyrelsen annorlunda beslutar. På detta sätt förhindras de nackdelar som en reform av detta slag kan föra med sig under övergångsstadiet.

99 §. Lagförslaget innehåller, som ovan framgått, bestämmelser som ålägger kommunerna större ansvar för vissa elevgrupper. För att ge kommunerna tillräckligt med tid för att planera för dessa nya åligganden föreslås landskapsstyrelsen få möjlighet att under ett övergångsskede bevilja dispens. Landskapsstyrelsen skulle kunna bevilja kommun uppskov med att anordna grundskolundervisning eller motsvarande undervisning för viss elevgrupp som behöver specialundervisning eller årskurs av denna elevgrupp, om kommunen inte tidigare varit skyldig att ombesörja att undervisning för denna elevgrupp anordnas. Gällande bestämmelser om befrielse från läroplikt skulle kunna tillämpas så länge som möjligheterna till dispens finns.

Med hänvisning till det anförda föreläggs Landstinget till antagande

G r u n d s k o l l a g
för landskapet Åland

I enlighet med landstingets beslut stadgas:

I kap.

Grundskolans uppgift och uppbyggnad

1 §

Grundskolan är en enhetsskola som ger invånarna i landskapet en allmänbildande grundutbildning.

Grundskolans uppgift är att fostra sina elever till harmoniska, ansvarskännande, självständiga och kreativa människor med förmåga att samarbeta.

Grundskolan skall i sin undervisning och övriga verksamhet ge sina elever sådana kunskaper och färdigheter som erfordras för en allsidig personlighetsutveckling.

Undervisningen skall ge eleven grundliga insikter i och förståelse för den åländska självstyrelsen och kulturen, livsmiljön och naturen. Undervisningen skall dessutom främja demokrati, internationellt samarbete och fred, jämlikhet mellan könen samt ge medvetenhet om människors lika värde.

2 §

Den fostran och undervisning som ges i grundskolan skall beakta elevernas mognad och förutsättningar.

Grundskolan skall sträva efter nära samarbete med hemmen.

3 §

Grundskolan är en enhetlig nioårig skola. Grundskolan är uppdelad på ett lågstadium, ett mellanstadium och ett högstadium, vart och ett omfattande tre årskurser.

För dem som genomgått grundskolans lärokurs kan med landskapsstyrelsens tillstånd undervisningen förlängas med ett läsår, varvid bestämmelserna om undervisning på högstadiet i tillämpliga delar skall gälla.

I grundskola med lågt elevantal kan likaså med landskapsstyrelsens tillstånd anordnas förskolundervisning under högst ett läsår för barn som ännu inte är läropliktiga, varvid bestämmelserna om undervisning på lågstadiet i tillämpliga delar skall gälla.

4 §

I grundskolan kan ingå specialklasser som kan sammanföras till en skola.

Grundskolan kan ha ett högst tvåårigt förskolstadium för de elever vilkas läroplikt omfattar elva år.

2 kap.

Skyldighet att ge grundskolundervisning samt distriktsindelning

5 §

Kommun är skyldig att anordna grundskolundervisning för barn i läropliktsåldern bosatta inom dess område eller att se till att de som är i läropliktsåldern har möjlighet att få motsvarande undervisning. Denna uppgift kan kommunen handha även i samarbete med andra kommuner.

Landskapsstyrelsen kan av synnerliga skäl ålägga två eller flera kommuner att samarbeta för att upprätthålla gemensam grundskola.

6 §

För grundskolans låg-, mellan- och högstadium skall bildas skoldistrikt, vilka kan omfatta delar av kommun, kommunen i sin helhet eller flera kommuner eller delar av dem. Distriktsindelning skall uppgöras så att elevernas skolvägar inte blir betungande. I distriktsindelning anges distriktens gränser och skolornas placering, behövliga skolskjutslinjer samt för vilka elever inkvartering behöver ordnas. Mellan- och högstadie-

distrikt får av särskild orsak omfatta flera lågstadiedistrikt.

Skoldistrikt kan även bildas så att till en skola hör endast en del av låg- och mellanstadiets årskurser.

7 §

I varje skoldistrikt skall finnas en skola. Inom samma distrikt kan inrättas fler än en skola som omfattar årskurser på låg- eller mellanstadiet.

Viss del av undervisningen kan ges utanför det egna distriktet.

8 §

För läropliktigt barn som vårdas på sjukhus skall grundskolundervisning anordnas om det är möjligt med hänsyn till barnets hälsa och andra omständigheter. Undervisningen anordnas av kommun där sjukhus är beläget men bekostas av elevens hemkommun.

3 kap.

Förvaltning

9 §

Den allmänna ledningen av och tillsynen över grundskolan samt övervakningen av denna lags verkställighet ankommer på landskapsstyrelsen till de delar tillsynsbefogenheten inte enligt 19 § självstyrelselagen är förbehållen rikets myndigheter.

10 §

I kommun skall finnas en skolnämnd för kommunens skolförvaltning.

Skolnämnden skall leda och övervaka skolväsendet, följa utbildningsförhållandena samt verka för skolväsendets utveckling.

11 §

Till medlemmar i skolnämnden utser kommunens fullmäktige minst sex och högst tolv medlemmar, av vilka en skall tillhöra lärarkåren och en lärarkåren eller övrig personal vid kommunens skolor. En av medlemmarna utses samtidigt till ordförande och en till viceordförande. Därtill kan fullmäktige utse sakkunniga till adjungerade medlemmar, vilka har yttranderätt men inte rösträtt i skolnämnden. Skolnämndens mandattid sammanfaller med kommunens fullmäktige.

För varje medlem i skolnämnd skall en personlig ersättare utses.

12 §

I skolstadga anges när skolnämnd skall sammankallas.

Skolnämnd skall sammankallas när landskapsstyrelsen kräver det för behandling av angivet ärende.

Företrädare för landskapsstyrelsen har rätt att närvara och yttra sig vid skolnämnds möte. Bestämmelser om andra personers rätt att närvara och yttra sig vid skolnämnds möte kan intas i skolstadga.

13 §

I kommun kan finnas en skoldirektör eller en skolsekreterare med uppgift att biträda skolnämnden i de berednings-, övervaknings- och verkställighetsuppgifter som ankommer på nämnden.

Tjänsten som skoldirektör eller skolsekreterare kan vara gemensam för två eller flera kommuner eller för kommunalförbund och kommuner.

Befolkningsregistercentralen skall varje år tillställa skoldirektörerna och skolsekreterarna en förteckning över de barn som under året fyller sju år och som har sin hemort i vederbörande kommun. I förteckningen skall även upptas de läropliktiga barn som har flyttat till kommunen efter det föregående anmälan gjordes. Om läropliktiga barn som flyttat från kommunen skall uppgifter samtidigt lämnas.

14 §

Kommunfullmäktige skall anta en skolstadga för skolväsendet. I skolstadga skall intas bestämmelser åtminstone om de allmänna grunderna för verksamheten inom skolnämnds verksamhetsområde samt distriktsindelning.

Om ändring i skolstadga innebär att en grundskola dras in, skall beslutet till denna del underställas landskapsstyrelsen för fastställelse.

15 §

Har två eller flera kommuner ålagts att samarbeta för att upprätthålla gemensam grundskola och försvåras sådant samarbete på grund av bestämmelser i kommunernas skolstadgar, kan landskapsstyrelsen utfärda nödvändiga bestämmelser.

16 §

Högstadieskola som är gemensam för två eller flera kommuner förvaltas av kommun eller kommunalförbund. I sistnämnda fall gäller vad i kommunallagen för landskapet Åland (5/80) är stadgat om samarbete mellan kommuner om inte annat följer av denna lag. Kommunalförbundets styrelse skall även fungera som skolnämnd och skall

därvid iaktta vad om skolnämnd är stadgat.

Vad i denna lag är stadgat om kommun, kommunstyrelse och kommunfullmäktige skall för högstadiums del i motsvarande fall gälla kommunförbund, förbundsstyrelse och förbundsfullmäktige.

Förvaltas skola av ett kommunalförbund skall kommunerna delta i kommunalförbundets anläggningskostnader så att hälften av bruttokostnaderna fördelas mellan kommunerna i förhållande till envar kommuns fastställda skatteöre under föregående år. Den andra hälften fördelas i förhållande till antalet läropliktiga i envar kommun under ifrågavarande år. I de årliga driftkostnaderna deltar kommun i förhållande till antalet elever.

17 §

Finns fler än en skola i kommun skall skolorna ha en direktion som är underställd skolnämnden. I övriga skolor handhar skolnämnd direktions uppgifter.

Direktion har till uppgift att upprätthålla och främja kontakter mellan skolan och hemmen, att understödja den fostran och undervisning som ges i skolan, att övervaka skolans verksamhet och förvaltning samt att handha övriga uppgifter som ankommer på direktionen.

18 §

I låg- och mellanstadieskola utser skolnämnd en direktion bestående av fem medlemmar.

19 §

I högstadieskola utser högstadiedistriktets förbundsfullmäktige en direktion bestående av sju medlemmar.

20 §

I skola med låg-, mellan- och högstadium utser fullmäktige i kommun där skolan är belägen en direktion bestående av sju medlemmar. Två av medlemmarna utses på förslag av högstadiedistriktets förbundsfullmäktige.

21 §

Direktions medlemmar utses bland elevernas vårdnadshavare, skolans lärare samt den övriga skolpersonalen. I direktion för högstadieskola skall minst en medlem utses bland skolans elever. Representanter för elevernas vårdnadshavare utses på förslag av hem- och skolaförening, där sådan finns i kommunen.

För medlem i direktion utses personlig ersättare.

Skolans föreståndare är sekreterare i direktionen.

22 §

Direktions medlemmar samt deras ersättare, med undantag för elevrepresentant, utses för en mandattid på två år och på det sätt som i kommunallagen för landskapet Åland är stadgat om nämnd. För samma tid utser direktion inom sig ordförande och viceordförande. Intill dess val förrättats utövas ordförandeskapet av den medlem som är äldst.

Om inte annat följer av denna lag gäller om direktion och dess medlem i tillämpliga delar vad som är stadgat i kommunallagen för landskapet Åland om nämnd och dess medlem.

Direktion är beslutsför när minst hälften av de röstberättigade är närvarande.

Landskapsstyrelsen har rätt att på ansökan befria kommun från skyldigheten att tillsätta direktion.

23 §

Direktion skall sammankallas utan dröjsmål om skolnämnden eller minst en tredjedel av direktionens medlemmar det kräver. Skoldirektören eller skolsekreteraren i kommunen skall kallas till direktionens sammanträde där han har yttranderätt men inte rösträtt.

Företrädare för landskapsstyrelsen har rätt att närvara och yttra sig vid direktions möten.

24 §

Grundskolans lärarkår består av rektor eller föreståndare, lärare och timlärare.

Lärarkåren skall planera och främja skolarbetet samt medverka till att upprätthålla arbetsron.

25 §

Högstadiets elever utser ett elevråd. Elevrådet skall planera elevernas gemensamma aktiviteter och främja skolarbetet.

26 §

Grundskola skall ha en föreståndare och vid behov en biträdande föreståndare.

Vid skola som omfattar enbart högstadium och vid skola med låg- och mellanstadium som varaktigt har minst tolv basgrupper benämns föreståndaren rektor. I sådan

skola utses även en biträdande rektor. Vid skola som omfattar låg-, mellan- och högstadium kan rektorstjänst finnas.

Föreståndare och biträdande föreståndare utses av skolnämnden sedan skolans direktion och lärarkår hörts.

Vid skola som omfattar låg-, mellan- och högstadium utses föreståndare av förbundsstyrelsen.

Föreståndare och biträdande föreståndare utses tills vidare.

27 §

Föreståndare skall leda, utveckla och övervaka undervisningen och fostran i skolan samt sköta förvaltningen.

28 §

Varje klass på högstadiet skall ha en klassföreståndare som förordnas av föreståndaren. Till klassföreståndare skall i första hand utses en lärare som i betydande omfattning undervisar elever i ifrågavarande klass.

4 kap.

Arbets tid och undervisning

29 §

Grundskolans läsår börjar den 1 augusti och slutar den 31 juli.

30 §

Läsåret omfattar 190 arbetsdagar. Av särskild orsak kan avvikelse ske från antalet arbetsdagar.

Om självständighetsdagen eller första maj infaller på annan vardag än lördag, skall dock dessa dagar frånräknas läsårets arbetsdagar.

Läsåret indelas i en höst- och en vårtermin. Dag för arbetsårets början och slut liksom läsårets lovdagar fastställs av landskapsstyrelsen.

31 §

Grundskolans undervisningsspråk är svenska.

Vid språkundervisning kan respektive språk användas som undervisningsspråk.

32 §

Undervisningen är offentlig. Skolans föreståndare kan dock vid behov inskränka

tillträdet till undervisningen.

33 §

På grundskolans låg- och mellanstadium har undervisningen i huvudsak samma innehåll för alla elever.

På högstadiet ges alla elever undervisning i gemensamma ämnen och i tillvalsämnen.

Vårdnadshavare beslutar om vilka tillvalsämnen elev skall delta i.

Skolans föreståndare kan av särskild orsak efter att ha hört vårdnadshavare byta ut ett av de valda ämnena mot ett annat.

34 §

Landskapsstyrelsen antar läroplan för grundskolan.

Läroplanen innehåller anvisningar om skolarbetets allmänna organisation, läroämnen, timantalet för dessa per vecka och det totala timantalet samt lärokurserna i de olika ämnena, det timantal som skall användas för undervisningen i dess helhet och vid behov för de olika läroämnena, bedömning, stödundervisning, elevhandledning och undervisning utanför skolan.

35 §

I grundskolan undervisas i svenska, främmande språk, matematik, hembygds-kunskap, religionskunskap, samhällskunskap, historia, geografi, biologi, fysik, kemi, gymnastik och idrott, musik, slöjd, bildkonst och hemkunskap. Dessutom skall elevhand- ledning ges.

På lågstadiet undervisas i engelska språket från årskurs tre. Finska språket är valbart undervisningsämne från årskurs fem. Här avsedd språkundervisning får dock inte ges utan sådant samtycke av vederbörande kommun, som avses i 35 § 3 mom. självstyrelselagen för Åland.

Språkundervisning som tillvalsämne kan dessutom anordnas från årskurs sju i finska och från årskurs åtta i tyska, franska eller ryska språken. Övriga tillvalsämnen på högstadiet är merkantila ämnen, teknik, ADB, konst eller andra ämnen som ingår i grundskolans uppgifter.

Eleverna skall erhålla arbetslivsorientering jämte praktik på arbetsplatser samt bedriva temastudier som sträcker sig över olika arbetsområden.

Undervisning kan ges även i andra läroämnena som ingår i grundskolans uppgifter.

Beträffande specialklasser kan landskapsstyrelsen medge avvikelser från bestämmelserna i 1-4 mom.

36 §

Vid skola skall för varje läsår uppgöras en arbetsplan. I arbetsplan finns bestämmelser om hur skolans lärartimmar skall användas för undervisning i olika läroämnen och annan med skolans uppgift överensstämmande verksamhet, om lärarnas och timlärarnas arbetsmängd, föreståndarens undervisningstimmar, undervisning som ges utanför skolan samt arbete i elev- och ungdomsklubbar.

37 §

Förslag till arbetsplan uppgörs av skolans föreståndare i samråd med lärarna. Arbetsplan antas av skolnämnden.

Fastställd arbetsplan skall utan dröjsmål tillställas landskapsstyrelsen för kännedom.

38 §

Läroböcker och andra därmed jämförbara läromedel som används i undervisningen skall vara godkända av landskapsstyrelsen.

Landskapsstyrelsen kan ge kommunerna anvisningar om i vilken ordning en lärobok som är i bruk får utbytas mot en annan samt vilka böcker som används i undervisningen som inte skall anses vara läroböcker.

39 §

Om minst tre elever som hör till samma trossamfund befriats från grundskolans allmänna religionsundervisning skall för dem ordnas undervisning enligt deras egen trosbekännelse om deras vårdnadshavare skriftligen anhåller därom hos skolnämnden.

Om minst tre elever som inte hör till något trossamfund har befriats från den allmänna religionsundervisningen skall de undervisas i livsåskådningskunskap om deras vårdnadshavare skriftligen anhåller därom hos skolnämnden.

Ges i 1 och 2 mom. avsedd undervisning skall denna undervisning ges under lika många veckotimmar som religionsundervisning ges.

Landskapsstyrelsen kan bevilja undantag i fråga om elevantalet i 1 och 2 mom.

5 kap.

Läroplikt

40 §

Barn som är finsk medborgare är läropliktigt.

Fullgörandet av läroplikten inleds i början av höstterminen det år då barnet fyller

sju år och fortgår i tio år om läroplikten inte dessförinnan har fullgjorts. Av särskilt skäl kan skolnämnden efter ansökan bevilja tillstånd att skolgången inleds ett år tidigare eller senare.

Vårdnadshavare skall senast under april månad tillställa skolnämnden i 2 mom. nämnd ansökan.

41 §

Läropliktigt barn skall genomgå grundskola eller erhålla motsvarande undervisning i annan skola eller i hemmet, såvida inte hans utveckling och psykiska funktioner är hämmade eller störda i sådan utsträckning att han inte kan tillägna sig undervisningen.

Undervisas läropliktigt barn i hemmet eller i skola som inte motsvarar grundskola skall skolnämnden, före läsårets början, underrättas därom. I slutet av varje termin skall barnets framsteg prövas vid skola i det distrikt till vilket barnet hör. Examinator utses av landskapsstyrelsen.

42 §

Läroplikten är fullgjord då den läropliktige genomgått grundskolan eller på annat sätt inhämtat motsvarande kunskaper.

Landskapsstyrelsen beslutar i vilken utsträckning genomgång av lärokurserna i annan skola motsvarar genomgång av grundskolans lärokurser.

43 §

Kan handikappat barn på grund av sitt handikapp inte få undervisning i nioårig grundskola, inleds barnets läroplikt ett år tidigare än den i 40 § nämnda tidpunkten och fortgår i elva år.

44 §

Landskapsstyrelsen skall vid behov ordna särskild undervisning för hörsel- eller synskadade elever, varvid bestämmelserna i tillämpliga delar av lagstiftningen i riket om sådan undervisning skall gälla.

45 §

Till första årskursen intas i allmänhet endast barn som uppnått läropliktsåldern. Barn som är äldre än sju år intas i den årskurs som är avsedd för barnets åldersgrupp. Dock kan sexårigt barn intas i skolan om barnet uppnår föreskriven ålder före den 1 juni därpåföljande år samt läkare, efter det barnet genomgått skolmognadsprövning, förordar att barnet intas och plats finns i skolan.

46 §

Elev som söker inträde i annan än grundskolans första årskurs skall förete utredning över att han har för årskursen tillräckliga kunskaper. Saknas sådan utredning skall förhör som visar att eleven har erforderliga kunskaper hållas i skolan.

I skola med endast en lärare intas nya elever till första årskursen vartannat år. Härvid kan efter skolmognadsprövning till årskursen även intas sexårigt barn vilket före första arbetsårets utgång fyller sju år. Intagning bör ske jämna årtal.

47 §

Är elev förhindrad att närvara i skolan skall vårdnadshavaren utan dröjsmål och senast inom tre dagar meddela skolan om orsaken till frånvaron. Har meddelande inte lämnats inom tre dagar skall skolan inhämta upplysning om orsaken till frånvaron och, om giltigt skäl till frånvaro inte föreligger, upplysa vårdnadshavare om hans skyldighet att tillse att eleven fullgör sin läroplikt.

Vid fortsatt eller upprepad obefogad frånvaro skall direktionen uppmana vårdnadshavaren att fullgöra i 1 mom. nämnd skyldighet. Anteckning om åtgärden skall göras i direktionens protokoll.

Vid fortsatt obefogad frånvaro skall skolnämnden, beroende på omständigheterna, göra anmälan hos socialnämnden eller vidta i 85 § nämnd åtgärd. Tillhör läropliktig elev annan skolnämnds förvaltningsområde skall meddelande om vidtagen åtgärd lämnas till denna skolnämnd.

6 kap.

Rätt till skolgång

48 §

Läropliktigt barn har rätt att gå i grundskola eller på annat sätt erhålla grundskolundervisning i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel.

I 1 mom. avsedd rätt har även i landskapet bosatt barn i läropliktsåldern som inte är finsk medborgare.

Rätt till skolgång fortgår tills eleven har genomgått grundskolans lärokurs eller till utgången av juli månad det år då eleven fyller 18 år, om inte landskapsstyrelsen av särskilt skäl beviljar förlängning.

Landskapsstyrelsen meddelar närmare anvisningar om rätten att i särskild examen avlägga prov över grundskolans lärokurs eller del därav.

49 §

Elev har rätt att gå i grundskola i det distrikt inom vilket han är bosatt. Föreligger godtagbara skäl har eleven rätt att gå i skola inom annat skoldistrikt än sitt eget, om inte detta medför någon ändring i antalet basgrupper i elevens eget distrikt eller i det andra distriktet.

När samma område i enlighet med 7 § 1 mom. hör till två eller flera låg-, mellan- eller högstadiedistrikt, beslutar skolnämnden i vilken skola eleven har rätt att gå.

50 §

Kommun kan av särskild orsak bestämma att elev temporärt under ett eller flera läsår skall gå i någon annan av kommunens skolor än den skola till vars distrikt eleven hör.

51 §

Elev kan av särskild orsak beviljas ledighet från skolgång.

7 kap.

Elevernas skyldigheter

52 §

Elev skall fullgöra sina uppgifter samvetsgrant, uppträda korrekt, följa skolans ordningsregler och hantera skolans egendom med omsorg.

53 §

Skolnämnd kan avstänga elev som inte låter sig rättas av andra disciplinära åtgärder för minst en månad och högst tre månader åt gången. Beslut om avstängning underställs landskapsstyrelsen för fastställelse. Undervisning eller annan lämplig åtgärd ägnad att anpassa eleven till skolan skall genom kommunens försorg anordnas för elev som avstängts.

8 kap.

Understöd till eleverna

54 §

Grundskolan är kostnadsfri för eleverna.

55 §

Under varje arbetsdag skall elev erhålla en skolmåltid.

56 §

För elev i låg- och mellanstadiet som har mer än tre kilometers skolväg och för elev i högstadiet som har mer än fem kilometers skolväg skall skolskjuts från lämplig uppsamlingsplats eller ledsagning av elev ordnas. Likaså skall skolskjuts eller ledsagning ordnas om vägen till skolan med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför ansträngande eller farlig för honom.

Elev som måste vänta på skolskjuts i skolan skall beredas tillfälle att där under tillsyn sköta hemuppgifter eller bedriva andra meningsfulla aktiviteter.

57 §

Kan i 56 § 1 mom. avsedd skolskjuts inte ordnas på ett ändamålsenligt sätt skall kommunen efter att ha hört vårdnadshavaren ordna inackordering för eleven. Inackorderingen är kostnadsfri för eleven.

Önskar vårdnadshavare att elev inackorderas genom kommunens försorg skall han anhålla därom hos skolans föreståndare.

58 §

Kommun kan ordna sommarkoloniverksamhet för elever enligt anvisningar av landskapsstyrelsen.

59 §

Elev som råkat ut för olycksfall i skolan eller under skolfärden har rätt till avgiftsfri vård.

60 §

Skolnämnden skall vid behov meddela socialnämnden om elev i grundskolan behöver glasögon, hörapparat eller annan hjälp.

61 §

För att biträda handikappade elever kan särskilda assistenter anlitas.

62 §

Kommun skall i skälig omfattning stödja elevklubbar vid skolorna.

9 kap.

Grundskolans anställda

63 §

Vid grundskola kan finnas ordinarie och tillfälliga tjänster vilka innehas av ordinarie respektive tillfälliga tjänstemän. Under tid när tjänst är ledig eller dess innehavare ledig kan uppgifterna handhas av tjänstförrättande respektive vikarie.

Fullmäktige beslutar om inrättande och indragning av tjänster.

64 §

Vid kommuns grundskola får, med landskapsstyrelsens tillstånd och i enlighet med vad kommunerna sinsemellan överenskommer, inrättas lärartjänst vars innehavare är skyldig att fullgöra en del av sin undervisningsskyldighet i en eller flera grundskolor eller i landskapets skolor.

Lärartjänsterna vid grundskola kan inrättas såsom tjänster vid kommunens skolväsen.

Vid grundskola kan i enlighet med landskapsstyrelsens anvisningar inrättas lärartjänst vars innehavare är skyldig att fullgöra en del av sin undervisningsskyldighet i gymnasium i samma kommun.

65 §

Lärartjänsterna vid grundskola skall vara så många som antalet undervisningstimmar varaktigt förutsätter. De timmar för vilka det inte är ändamålsenligt att inrätta en lärartjänst får anförtros timlärare.

66 §

På låg- och mellanstadiet kan finnas tjänster för ämneslärare i främmande språk och, om på lågstadiet finns minst sju klasslärartjänster eller där så prövas lämpligt, även andra ämneslärartjänster.

67 §

På högstadiet kan inrättas lektors-, ämneslärar-, skolbibliotekarie- samt studiehandledartjänster i den mån timantalen i läroämnena förutsätter detta. Vid inrättande av lektors- eller ämneslärartjänst i något läroämne kan för elevhandledning avsedda timmar beaktas.

68 §

Lärartjänsterna vid grundskola skall i samband med att de inrättas eller ombildas ordnas så att undervisningsarbetet i de två lägsta årskurserna på lågstadiet i huvudsak handhas av klasslärare, i övriga årskurser på låg- och mellanstadiet av klasslärare och ämneslärare samt på högstadiet av ämneslärare och lektorer.

Lärartjänsterna vid låg- och mellanstadiet skall ordnas så att minst hälften av lektionerna för elever i tredje till sjätte årskursen handhas av samma lärare, såvida landskapsstyrelsen inte i enskilda fall medger undantag.

69 §

Ledig tjänst skall, om inte laga hinder föreligger eller tjänsten är överflödig, ledigförklaras för att besättas som ordinarie. Sedan ansökningstiden utgått skall skolnämnd bland de sökande som uppfyller kompetenskraven välja den skickligaste och mest lämpliga. Skolnämnd kan dessutom för varje ledig tjänst uppställa sökande på reservplats. Tjänsten kan även ånyo förklaras ledig att sökas.

Om någon av sökandena inom 14 dagar från det han fick kännedom om beslutet skriftligen kräver det, skall skolnämndens beslut underställas landskapsstyrelsen för fastställelse. Fastställer landskapsstyrelsen valet skall den valde förordnas till tjänsten. Landskapsstyrelsen skall underrätta berörda skolnämnder om beslutet.

Finner landskapsstyrelsen att valet inte kan fastställas skall valet upphävas till den del det är felaktigt och ärendet återförvisas till skolnämnden. Kan landskapsstyrelsen inte heller fastställa skolnämndens ånyo förrättade val avgör landskapsstyrelsen ärendet.

Vid antagande av tjänstförrättande tjänsteman skall i tillämpliga delar iakttas vad i denna paragraf är stadgat om ordinarie besättande av tjänst. Har likväl till ledig tjänst inte före den 1 augusti förordnats sökande skall landskapsstyrelsen till tjänsten förordna tjänstförrättande tjänsteman för det begynnande läsåret.

Skolnämnd antar vikarie och timlärare. Vikarie och timlärare kan antas till tjänst eller uppgift utan att denna förklaras ledig. Skolans föreståndare kan anta vikarie för högst en månad. Timlärare anställs tills vidare eller för viss tid.

70 §

Lärartjänst får besättas endast med person som i tal och skrift behärskar svenska språket enligt de krav som angivits i vederbörande tjänstestadga. Finns inga bestämmelser härom, skall av lärare fordras kunskaper i svenska språket ådagalagda på det sätt skolnämnd för varje särskilt fall fattat beslut om.

71 §

Kompetenskrav för tjänst som skoldirektör eller skolsekreterare är att sökande innehar kompetens för lärartjänst i grundskola, äger administrativ erfarenhet, har avlagt vitsord i pedagogik eller i pedagogik och didaktik eller pedagogisk ämbetsexamen samt därutöver avlagt mellersta vitsordet i skolförvaltning.

Kompetent som skoldirektör eller skolsekreterare då tjänsten är bisyssla är den som är kompetent som lärare i grundskola och som avlagt vitsord i skolförvaltning samt i pedagogik och äger tillräckligt administrativ erfarenhet.

Kompetenskrav för rektors- och lärartjänst är för motsvarande tjänst i riket stadgade krav.

Landskapsstyrelsen kan av särskild orsak bevilja dispens från dessa krav.

72 §

Som tillfällig tjänsteman kan för högst ett läsår i sänder anställas den som, även om han inte uppfyller kompetenskraven, dock har tillräcklig skicklighet och förmåga att sköta tjänsten eller uppgiften.

73 §

Kan tjänsteman på sannolika skäl misstänkas för att uppsåtligen eller av vårdslöshet ha förfarit felaktigt vid handhavandet av sina uppgifter eller eljest försummat sina uppgifter skall skolnämnden, sedan vederbörande beretts tillfälle att avge förklaring, ta ställning till om frågan skall lämnas därhän eller om åtgärder i saken är påkallade. Är fråga om förskingring, oredlighet eller annat uppsåtligt brott som innebär grovt åsidosättande av tjänsteplikt skall saken anmälas till allmänna åklagaren. Om åtgärder som här avses skall fullmäktige underrättas.

Föranleder förfarande som avses i 1 mom. särskild utredning, disciplinära åtgärder eller rättegång och är det uppenbart att fråga inte är om endast en ringa förseelse, kan skolnämnden besluta att vederbörande skall avhållas från tjänsteutövningen eller från handhavandet av viss uppgift intill dess den åtgärd som är i fråga har utförts.

74 §

Pensionsåldern för ordinarie tjänsteman är 60 år.

För innehavare av ämneslärartjänst i allmänna ämnen, som har en pensionstid om 30 år och som under tiden mellan den 1 augusti 1958 och den 31 juli 1987 har tjänstgjort som ämneslärare i allmänna ämnen vid grundskola sammanlagt minst 15 år, är pensionsåldern 55 år.

Pensionsåldern är 65 år om tjänstgöringen upphört före den i 1 eller 2 mom. avsedda

pensionsåldern.

75 §

Pensionsåldern för lärare i specialklass är 55 år, förutsatt att han har minst 30 pensionsår och att han verkat som lärare i specialklass under minst 15 år.

I 1 mom. avsedd lärare är skyldig att avgå från sin tjänst den 31 juli det år han fyller 60 år, såvida inte landskapsstyrelsen beviljar honom rätt att ytterligare kvarstå i tjänsten.

76 §

Tjänsteman har med nedan stadgade undantag rätt till ålders-, invalid- och arbetslöshetspension ur landskapets medel i tillämpliga delar enligt de bestämmelser som gäller personer i tjänsteförhållande eller privaträttsligt anställningsförhållande till landskapet. Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den avlöning som tillkommer vederbörande med stöd av kommunalt tjänstekollektivavtal, vilket godkänns såsom grund för landskapsandel.

Tjänsteman får invalidpension utom i de i lagen om statens pensioner (FFS 280/66) stadgade fallen även om han entledigas från tjänst eller uppgift.

77 §

Då tjänsteman avlidit betalas efter honom familjepension ur landskapets medel i tillämpliga delar enligt samma bestämmelser som gäller den som stått i tjänsteförhållande eller privaträttsligt anställningsförhållande till landskapet.

10 kap.

Fastigheter och lösöre

78 §

Grundskola skall vara inrymd i för ändamålet godkänd skollokal.

79 §

Invid grundskola skall finnas ett område lämpligt för lek och idrott.

80 §

Till grundskola skall anskaffas behövliga inventarier och läromedel samt annan för skolans verksamhet erforderlig utrustning. I grundskola skall även finnas bibliotek.

81 §

Kommun kan med landskapsstyrelsens tillstånd och på de villkor landskapsstyrelsen bestämmer överföra grundskolas fastighet och lösöre eller del därav såsom fastighet och lösöre för gymnasium eller allmänt bibliotek i samma kommun.

Med skolnämndens tillstånd kan grundskolfastighet eller -lokal tillfälligt användas även för annat ändamål än för det kommunala skolväsendet. Kommunfullmäktige beslutar i sådant fall om ersättning för användningen.

82 §

Ledig lärarbostad i grundskola skall i första hand upplåtas till föreståndare eller lärare som innehar tjänst inom kommunen.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

83 §

För de ungdomar som har avslutat sin skolgång kan genom grundskolans försorg anordnas sådan verksamhet som främjar deras intressen och som överensstämmer med grundskolans fostrande uppgift.

Grundskolan skall ägna särskild omsorg åt de elever som tidigare fått specialundervisning och stödja dem i fortsatta studier, i arbetslivet och i samhället.

84 §

Anställda inom grundskolväsendet får inte för utomstående yppa vad de fått veta i sina i denna lag förutsatta uppgifter, om saken på grund av sin natur skall hållas hemlig.

85 §

Fullgör läropliktig elev inte sin skolgång och beror hans underlåtenhet på tredska hos elevens vårdnadshavare, kan skolnämnden vid vite förelägga vårdnadshavare att hålla barnet i skolan. Skolnämndens beslut om vitesföreläggande skall underställas landskapsstyrelsen för fastställelse.

I 1 mom. avsett beslut skall verkställas utan hinder av besvär.

86 §

Landskapsstyrelsen kan för försöksverksamhet inom grundskolan eller vid införande av alternativa skolformer medge undantag från bestämmelserna i denna lag.

Landskapsstyrelsen beslutar om ersättning för extra utgifter som föranleds av

försöksverksamheten.

87 §

I beslut som lärare vid grundskola fattat samt i beslut som annat förvaltningsorgan vid skola än direktion fattat får ändring inte sökas genom besvär, utom i det fall att en uppgift som ankommer på skolnämnd har överförs på läraren och ändring i skolnämnds beslut får sökas genom besvär. I beslut som föreståndare för grundskola fattat rörande beviljande av ledighet för elev får ändring dock sökas genom skriftliga besvär hos skolnämnd inom 14 dagar efter delfåendet av beslutet.

Besvär får inte anföras över skolnämnds beslut genom vilket besvär över föreståndares beslut har avgjorts.

88 §

I beslut av direktion söks ändring genom skriftliga besvär hos skolnämnd inom 14 dagar från den dag beslutet offentliggjorts på skolans anslagstavla eller, om beslutet skall delges vederbörande, sedan denne fått del av beslutet.

I direktions beslut som gäller godkännande av arbetsplan eller arbetsordning, ibruktagande av ny lärobok eller skriftlig varning som tilldelas elev får ändring inte sökas genom besvär.

Besvär får inte anföras över skolnämnds beslut genom vilket besvär över direktions beslut har avgjorts.

89 §

I beslut som skolnämnd fattat söks ändring hos kommunstyrelsen genom kommunala besvär, om beslutet gäller

- 1) elevs skolgång i annan skola än det egna distriktets;
- 2) inkvartering, skolskjuts eller understöd för skolskjuts och ledsagande;
- 3) antagning till sommarkoloni;
- 4) bestämmande av tjänstemans tjänstgöringsplatser;
- 5) i 81 § 2 mom. avsett ärende om beviljandet av tillstånd med stöd av skolstadga ankommer på skolnämnden; eller

- 6) ärende, som kan överföras till kommunstyrelsen för handläggning.

Ankommer beviljandet av tillstånd i ärende som nämns i 1 mom. 5 punkten med stöd av skolstadgan på skoldirektören, söks ändring i skoldirektörens beslut hos kommunstyrelsen genom kommunala besvär.

90 §

Ändring i skolnämnds beslut får inte sökas genom besvär om beslutet gäller

- 1) val av ordinarie eller tjänstförrättande lärare;
- 2) anställning av vikarie eller timlärare;
- 3) val av föreståndare eller biträdande föreståndare;
- 4) tilldelande av skriftlig anmärkning till lärare;
- 5) fastställande av arbetsplan; eller
- 6) fastställande av ibruktagande av lärobok.

91 §

Om inte annat följer av 89 och 90 §§ söks ändring i skolnämnds beslut genom skriftliga besvär hos landskapsstyrelsen.

92 §

Den som anser att kommunal myndighet inte har givit honom ekonomisk förmån som han är berättigad till får, såvida annorlunda inte är särskilt stadgat i lag, skriftligen yrka på rättelse av beslutet hos myndigheten. Rättelseyrkande i sak får dock endast framställas, om arbetsdomstolen har beslutat att inte avgöra saken.

Har rättelseyrkande inte framställts inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket förmånen borde ha givits har rätten därtill gått förlorad.

I kommunal myndighets beslut rörande rättelseyrkande får ändring sökas genom kommunala besvär.

93 §

Ändring i landskapsstyrelsens beslut söks i den ordning som är stadgat i lagen om tillämpningen i landskapet Åland av lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (FFS 182/79).

I ärende rörande läroplan har även skolnämnd besvärsrätt i fråga om landskapsstyrelsens beslut.

94 §

Ändring i landskapsstyrelsens beslut får inte sökas genom besvär om beslutet gäller fastställande av val av handhavare av ledig tjänst eller beslut varmed landskapsstyrelsen förordnat handhavare av ledig tjänst. Besvär får inte heller anföras över landskapsstyrelsens beslut som gäller elevbedömning, uppflyttning från årskurs eller rätt till särskild examen.

95 §

Oaktat besvär anförts kan annat beslut än sådant som gäller disciplinär bestraffning av tjänsteman eller elev gå i verkställighet, såvida inte ändringssökande blir onödigt till följd av att beslutet verkställts eller såvida inte besvärsmyndigheten förbjuder verkställigheten.

96 §

Kommun som upprätthåller grundskola samt kommun som ingår i högstadiedistrikt beviljas landskapsandel och -understöd samt amorteringslån i tillämpliga delar enligt i riket gällande grunder för statsandelar och -understöd samt amorteringslån åt kommunala grundskolor, dock så att landskapets avskilda läge och särförhållanden beaktas.

97 §

Närnare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas vid behov genom landskapsförordning.

12 kap

Ikraftträdelsebestämmelser

98 §

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1987. Genom lagen upphävs landskapslagen den 2 juli 1970 om grunderna för skolväsendet (28/70), landskapslagen den 16 oktober 1958 om folkskolväsendet i landskapet Åland (23/58) samt landskapslagen den 10 juli 1972 angående tillämpning av lagen om tjänsteinnehavarnas vid grundskolan avlöning och pension samt om familjepension efter dem (37/72).

Grundskolförordningen för landskapet Åland av den 24 juni 1976 (28/76) samt beslut och särskilda anvisningar som landskapsstyrelsen utfärdat i stöd av de i 1 mom. avsedda lagarna fortfar att gälla tills landskapsstyrelsen annorlunda beslutar med stöd av denna lag.

99 §

Landskapsstyrelsen kan bevilja kommun uppskov med att anordna grundskolundervisning eller motsvarande undervisning för viss elevgrupp som behöver specialundervisning eller årskurs av denna elevgrupp, om kommunen inte tidigare varit skyldig att ordna undervisning för denna elevgrupp.

Tidigare gällande bestämmelser om befrielse från läroplikt tillämpas så länge i 1 mom. avsett uppskov är i kraft.

100 §

Av verkställigheten av denna lag förutsatta åtgärder får vidtas före lagens ikraftträdande.

Mariehamn den 9 september 1986

L a n t r å d

Folke Woivalin

Lagberedningssekreterare

Michael Patrickson